04-05.03.25р. 24гр. укр. літ.

Доброго дня! Тема уроку. Григір Тютюнник. «Три зозулі з поклоном». Образ любові як втілення високої християнської цінності. Роль художньої деталі в розкритті характеру, ідеї

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

ТЕОРЕТИЧНИЙ БЛОК

ГРИГІР ТЮТЮННИК

(1931 — 1980)

Григір Михайлович Тютюнник народився 5 грудня 1931р. в с. Шилівка на Полтавщині в селянській родині. Тяжкі умови дитинства відіграли згодом істотну роль і у виборі тем та сюжетів, і у формуванні світосприймання майбутнього письменника з його драматичністю як основною домінантою: рання втрата батька, життя вдалині від матері, завдані війною моральні й матеріальні втрати тощо. Після визволення України від фашистської навали Тютюнник закінчив п'ятий клас сільської школи і вступив до ремісничого училища; працював на заводі імені Малишева у Харкові, в колгоспі, на будівництві Миронівської ДРЕС, на відбудові шахт у Донбасі. Після служби у Військово-Морському Флоті (у Владивостоку), де вчився у вечірній школі, вперше пробує писати (російською мовою). Значний вплив на формування його літературних смаків, на ставлення до літературної праці справив його брат — письменник Григорій Тютюнник. Уже відтоді поступово формувались характерні прикмети творчої індивідуальності молодого письменника: постійне невдоволення собою, наполегливі пошуки точного слова — найпотрібнішого, найвиразнішого, — тривале обдумування кожного твору (і згодом, досить часто, — попередня, до викладу на папері, "апробація" їх в усних розповідях). Період його літературного учнівства лишився прихованим від сторонніх очей.

Перша зустріч письменника з читачем (за підписом "Григорий Тютюнник-Ташанский") — оповідання "В сутінки" (рос. мовою: Крестьянка.— 1961. — № 5).

Після закінчення Харківського університету (1962) Гр. Тютюнник учителював у вечірній школі на Донбасі. В 1963 — 1964 рр. працює в редакції газети "Літературна Україна", публікує в ній кілька нарисів на різні теми та перші оповідання: "Дивак", "Рожевий морок", "Кленовий пагін", "Сито, сито...". Молодіжні журнали "Дніпро" та "Зміна" вміщують новели "Місячної ночі", "Зав'язь", "На згарищі", "У сутінки", "Чудасія", "Смерть кавалера".

Зацікавившись кінематографом, Гр. Тютюнник працює у сценарній майстерні Київської кіностудії ім. О. Довженка, — створює літературний

сценарій за романом Г. Тютюнника "Вир", рецензує твори колег-кінодраматургів та фільми. Переходить на редакторсько-видавничу роботу, а згодом повністю віддається літературній творчості.

1966р. вийшла перша його книжка "Зав'язь" (вид-во "Молодь"). "Зав'язь" була однією з тих книжок, які засвідчили новий злет української прози і зробили популярним ім'я Гр. Тютюнника, водночас вирізнивши його серед творчої молоді.

Журнал "Дружба народов" відзначив оповідання Гр. Тютюнника як кращі в своїх публікаціях 1967р.

У 1968р. "Литературная газета" оголосила всесоюзний конкурс на краще оповідання. Гр. Тютюннику було присуджено премію за оповідання "Деревій". Твір дав назву збірці (1969), до якої увійшли повість "Облога" та кілька оповідань.

У 70-ті роки з'являються у пресі — республіканській ("Вітчизна", "Дніпро", "Ранок") та всесоюзній ("Дружба народов", "Сельская молодежь", "Студенческий меридиан") нові твори Гр. Тютюнника. У Талліні виходить збірка його оповідань естонською мовою (1974). Журнал "Сельская молодежь" у 1979р. (№ 1) повідомляє, що його нагороджено медаллю "Золоте перо" — за багаторічне творче співробітництво. Виходять друком збірки "Батьківські пороги", "Крайнебо" (Київ, 1972, 1975), "Отчие пороги" (Москва, 1975), "Коріння" (Київ, 1978).

Тютюнник перекладав українською мовою твори В. Шукшина: 1978р. у видавництві "Молодь" вийшла збірка оповідань та кіноповістей "Калина червона"; він перекладав і твори М. Горького ("Серце Данко"), І. Соколова-Микитова ("Рік у лісі") та ін.

На початку 70-х років Гр. Тютюнник працював у видавництві "Веселка". Серед його продукції — настільна книга-календар для дітей "Дванадцять місяців" (1974), у підборі матеріалів до якої виявився його літературний смак, мистецька вимогливість, повага до юного читача. Пише він і сам твори для дітей, видає збірки оповідань "Ласочка" (1970), казок "Степова казка" (1973), які по-новому розкрили талант письменника.

За книги "Климко" (1976) і "Вогник далеко в степу" (1979) Григорові Тютюннику присуджено республіканську літературну премію ім. Лесі Українки 1980р.

В останні місяці життя письменник працював над повістю "Житіє Артема Безвіконного".

Не будучи в змозі в усій повноті реалізувати свій талант в атмосфері чиновницького диктату над літературою, 6 березня 1980р. Григір Тютюнник покінчив життя самогубством.

1989р. його творчість була посмертно відзначена Державною премією ім. Т. Г. Шевченка.

- Прослухай автобіографію Григора Тютюнника. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=iM2kY3vj5-o (автор – Балуєва Олена Володимирівна).

- Опрацюй біографію Григора Тютюнника. Режим доступу: https://ukrclassic.com.ua/katalog/t/tyutyunnik-grigir/909-grigir-tyutyunnik-biografiya (автор - Бібліотека української літератури © ukrclassic.com.ua)

Паспорт твору «Три зозулі з поклоном» Григора Тютюнника

Рід літератури «Три зозулі з поклоном»: епос.
Жанр «Три зозулі з поклоном»: новела.
Тема «Три зозулі з поклоном»: складність людських стосунків, виражена через історію нещасливого кохання.
Ідея «Три зозулі з поклоном»: возвеличення любові як високої християнської цінності, що вивищує людину над буденністю, очищує її душу.
Герої «Три зозулі з поклоном»: оповідач, його батьки — Михайло і Софія, Марфа Яркова, дядько Левко — поштар.
Композиційно-стильові особливості «Три зозулі з поклоном»: новела має епіграф «Любові Всевишній присвячується», що дуже влучно розкриває основну ідею твору. Новела глибоко віддзеркалює внутрішній світ автора, його світобачення. Твір складається із трьох новел і обрамлення. Лист ніби зміщує часові площини, наближає батька до сина; це послання у вічність. Без листа неповною була б історія кохання, адже саме з листа дізнаємося, що Марфина любов долає відстань і душа її поряд з Михайлом. Три новели в одне ціле об'єднує син-оповідач. В центрі сюжету — любовний трикутник. Марфа, одружена з нелюбом, кохає чужого чоловіка, батька оповідача. Проте її кохання до Михайла не зрадливе та гріховне. Вона не претендує на чуже щастя. Незабаром його засилають до Сибіру на каторгу, звідки він ніколи не повернувся. У Михайла залишилися дружина Софія та малолітній син. Але події, відображені у творі, ніби відходять на другий план. Головними є почуття та страждання героїв. Між двома жінками, Софією та Марфою, немає ревнощів. їх об'єднують горе і туга. Софія не сердиться на Марфу, адже розуміє її почуття. Марфине кохання чисте, безпретензійне. У ньому немає заздрощів до суперниці. Час од часу від Михайла надходять листи до дружини. У них він пише, що любить її та сина. Марфа раніше, ніж Софія, відчуває, що прийшов лист від Михайла; благає листоношу дати їй його, щоб просто потримати у руках. В останньому листі Михайло просить Софію передати Марфі «три зозулі з поклоном», бо відчуває, що «десь тут коло мене ходить Марфина душа нещасна». Він просить передати їй цей останній привіт, і тоді до нього «хоч на хвильку прийде забуття». Образи героїв новели передані через їх почуття, любов. Це кохання оточене неземним ореолом, святе, безтілесне. У ньому немає нічого побутового. Ніхто з героїв наприкінці не отримає щастя. Софія сама виховала сина. Михайло загинув десь на чужині. А Марфа досі чогось чекає, вдивляючись в обличчя сина Михайла. Контрастним до образу Марфи у творі

«Три зозулі з поклоном» є образ її чоловіка Карпа. Марфа — натура тонка, поетична. Карпо — приземлений, недалекий, похмурий, небагатослівний. В усьому відчувається нерівня душ. Твір має багато спільного з притчею. Автор пропонує читачеві єдиний висновок — таке кохання не залежить від людини, її волі та свідомості. Воно не підпорядковується моралі та запереченням. Воно дається вищою силою, а тому має право на існування. «Останній лист від тата» — це новела в новелі, і розкриває вона не тільки цілий світ почуттів батька — сум за родиною, втраченою свободою та й самим, очевидно, життям, а й безмежну любов до дружини («...моя єдина у світі Соню...»), сина, до рідного краю, природи. У творі Гр. Тютюнника засобом узагальнення, типізації й індивідуалізації, конкретизації в зображенні предметів та характерів є художня деталь: очі героїв, Марфине волосся (психологічні деталі); лист (предметна деталь); «товстопикий», «товстоногий» (словесні деталі); батькова сосна — наскрізна, багатозначна деталь — спогад про батька, що житиме вічно, Михайлова душа, плинність часу (спочатку сосна маленька, потім велика), для Михайла — символ рідної домівки. Три зозулі з поклоном символізують, на думку одних літературознавців, своєрідне привітання: забудь, покинь, залиш мене, відпусти (саме так у народі палко закохану людину, якій не могли відповісти взаємністю, вітали, щоб позбавити її мук кохання); на думку інших — три долі героїв любовного трикутника. Незвичайною є присвята: «Любові Всевишній». Тобто любові щирій, високій, такій, що приходить раз у тисячоліття, коли люди відчувають одне одного на відстані.

Поштовхом для написання новели, за спогадами очевидців, послужила доволі незначна подія. Григір Тютюнник побачив виступ сліпого бандуриста. Він виконував пісню «Летіла зозуля через мою хату...». Пісня розповідала про нещасливе кохання та непереборне страждання людини. Автора так вразила ця пісня, що він підхопився і побіг до своєї кімнати. Так народилася ця новела. Твір містить також автобіографічні моменти. Батько письменника, як і герой новели Михайло, був репресований. А в образі оповідача-студента легко вгадується сам автор.

- Переглянь відео «Лайфхаки з української літератури». Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=WlBDrlbJwgo
  (автор – EdEra)

- Переглянь фільм «Три зозулі з поклоном». Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=eshXPAkP7mM
  (автор – Львівська державна телерадіокомпанія).

Робота з теорією літератури

Художня деталь – це засіб словесного мистецтва, виразна подробиця в тексті, якій властива особлива змістова наповненість.

Ознаки новели

- **Новела**
  - оповідний характер
  - невеликий обсяг
  - лаконічність
  - художні деталі
  - психологізм
  - динамічність
  - небагато персонажів
  - незвичайна подія
  - несподівана розв'язка

Проблематика новели «Три зозулі з поклоном»

- **Проблематика новели**
  - благородства й великодушності
  - нерівності душ
  - страждання народу в роки репресій
  - збереження сім'ї
  - невзаємного кохання

ПРАКТИЧНИЙ БЛОК

1. Доповни інтерактивний постер основними віхами з життя Григора Тютюнника, цитатами про нього, паспортом твору «Три зозулі з поклоном»

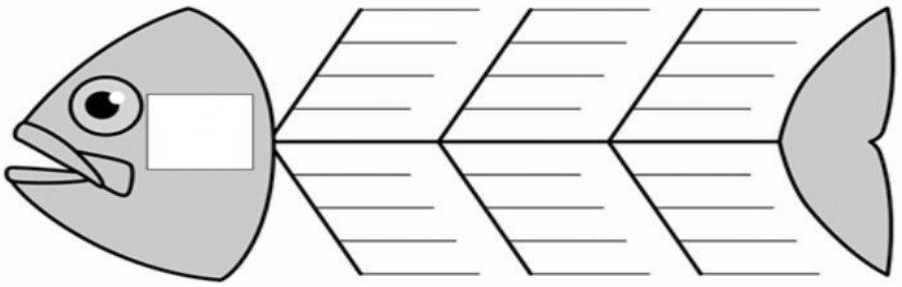

2. Заповни фейсбук-сторінку одного з героїв новели Григора Тютюнника «Три зозулі з поклоном» (Додаток – зразок фейсбук-сторінки)

3. Визнач коло проблем, порушених у творі. Заповни схему «Фішбоун», розкривши таку проблему: «Чому кохання Марфи до Михайла було нещасливим?»

Інструкція щодо виконання завдання: «Голова» - досліджувана проблема; згори – причини, що призвели до проблеми; знизу – факти за змістом твору, «хвіст» - висновки.

Перевірити завдання можна за QR-кодом.

БЛОК КОНТРОЛЮ

Літературний диктант
(перевірити завдання можна за QR-кодом).

1. Твір «Три зозулі з поклоном» за жанром є …
2. Григір Тютюнник присвятив його …
3. У цитаті «Вона стоїть без хустки, сива, пишноволоса…» мова йде про…
4. Батька оповідача звали …
5. У цитаті «височенний, худющий, як сама худорба, з брезентовою поштарською сумкою через гостро підняте вгору плече» мова йде про..
6. Як пам'ять про батька селі залишилася висаджена ним …
7. У цитаті «…він якось не старів, однаковий зоставався в двадцять, і в тридцять годочків…» мова йде про …
8. У листі додому батько оповідача закреслив, а тоді знову написав два слова…
9. У цитаті «Товстопикий був, товстоногий. І рудий – матінко ти моя… Як стара солома» мова йде про…
10. Востаннє бачилися батьки героя-оповідача в …
11. Тем твору - …
12. Ідея твору - …

Домашнє завдання

1. Виконай тестові завдання за посиланням https://onlinetestpad.com/hpnwwhrofkeyy (автор - Рогова Н.В.)